

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanı Vali Mehmet ERSOY:

“Nerede bu devlet? çıgıllıklarını hiç duyurmadık, duyurmayacağız”

Röportaj: Kasım TURGUT / Aslan AVŞARBEY

K.TURGUT - A.AVŞARBEY: Öncelikle röportaj talebimizi olumlu karşıladığınız için teşekkür ediyoruz. Dergimizin bu sayısında “Acil Durum ve Afetlerde Mülki İdare” kapak konusu olarak ele alındı. Bu kapsamda öncelikle Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının oluşturulmasına neden ihtiyaç duyuldu, bu süreci anlatır mısınız?

M.ERSOY: Sizlerin de çok yakından bildiği gibi, Başkanlığımız kurulmadan önce Türkiye’de bu konularla ilgili üç ayrı kurumumuz vardı. Bayındırlık Bakanlığı’na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı’na bağlı Sivil

Savunma Genel Müdürlüğü ve Başbakanlığa bağlı Türkiye Acil Durum Genel Müdürlüğü. Her üç yapının da afet ve acil durumların, kriz durumlarının hangi aşamasıyla ilgili olduğunu bütün meslektaşlarımız bildiği için o konuya girmek istemiyorum.

Özellikle 1999 Gölcük ve Düzce depremlerini yaşadığımızda gördük ki; Türkiye hem toplum olarak, hem de kurumsal organizasyon anlamında büyük afetlere hazır değil. Bu işin en önemli ayağının, topyekûn toplumun bütün imkânlarının seferber edilmesi ve bir koordinasyon içinde etkin bir şekilde

kullanılmasından geçtiğini gördük. 17 Ağustos ve 12 Kasım depremleri, insanımıza “deprem olursa ne yapmalı” dan çok “deprem olmadan ne yapmalı” bilincinin oluşumuna katkı sağlayan acı birer derstir.

Bu bilincin devlet düzeyindeki karşılığı ise “yara sarmak değil, yara almamak” politikası şeklinde kendini göstermektedir. Devletimiz, modern afet yönetiminin temeline “müdahale”yi değil, “zarar azaltma”yı koymuş, artık “enkaz altından nasıl insan çıkarılır yerine, enkaz altında nasıl insan kalmamalı” politikasını benimsemiştir.

Bu bağlamda, gerek bilim adamlarımızın tavsiyeleri, gerekse hükümetimizin yaptığı çalışmalar neticesinde bu üç kurumun yaptığı görevlerin daha güçlü bir yapı altında tek bir çatı altında toplanması ve bütünlük bir afet yönetimi sisteminin hâkim kılınması gereği anlaşıldı. Böylece afet öncesi çalışmalar, afetlere hazırlık çalışmaları, müdahale çalışmaları ve iyileştirme çalışmalarının hepsinin belli bir koordinasyon ve uyum içinde yapılması amaçlarıyla çalışmalar başlatıldı.

Aynı şekilde toplumun bu alandaki arşivlerinin de derli toplu tutulmasının sağlanması, gelecek nesillere aktarılan bilgi ve belgelerin de yine bu çerçevede muhafaza edilmesi gibi gerekçelerle böyle bir birim oluşturuldu. Oluşturulduktan sonra da gördük ki hem bölgemizde, hem Avrupa’da hem de uluslararası alanda çok yoğun bir ilgiyle

karşılandı. Merakla takip edilen bir kurum haline geldi.

K.TURGUT - A.AVŞARBEY: “Afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi” şeklindeki düzenleme bağlamında kurumun misyonunu tanımlar mısınız?

M.ERSOY: Afetle mücadele toplumun bütün kaynaklarının topyekûn seferber edilebilmesiyle başlanılabilecek bir çalışmadır. Gerek devletin, gerek mahalli idarelerin, gerek sivil toplum kuruluşlarının ve gerekse ihtiyaç duyulduğunda özel hukuk tüzel kişilerinin elinde bulunan her türlü imkânın ülke düzeyinde seferber edilebilmesi için ülke düzeyinde bu koordinasyonu, organizasyonu yapacak bir birime ihtiyaç vardır. Bizim buradaki misyonumuz; bu etkinliği sağlamak ve bu dışının düzgün bir şekilde çalışmasını temin etmektir.

Ülkenin neresinde bir acil durum olursa olsun ya da neresinde bir afete hazırlık çalışması yapılacaksa yapılsın, hangi kurumda, hangi coğrafi bölgede her neyiniz varsa onu bulup en süratli bir şekilde insanımızın hizmetine sunmayı, o bölgedeki olay yerinden sorumlu mülki idare amirliğinin emrine teslim etmeyi misyon olarak görüyoruz.

Mevcut düzenlemeler kapsamında; “afet ve acil durumlarda doğacak zararları azaltmak amacıyla bütünleşik afet yönetimi çerçevesinde politika üretmek, gözlem ve araştırmalar yapmak, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, ülke düzeyinde sivil savunma tedbirlerini aldirmek, toplumda farkındalığı arttırmak” kurumun misyonu olarak tanımlanmıştır.

K.TURGUT - A.AVŞARBEY: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı afet yönetim sistemi içerisinde hangi boşlukları doldurdu?

M.ERSOY: Başkanlıkça uygulanmaya başlanan Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi ile “Kriz Yönetimi” anlayışı yerine önceliği “Risk Yönetimi” olan anlayış benimsenmiş afet ve acil durumlara ilişkin tehlike ve risklerin önceden tespiti, önlemler alınması, müdahale aşama-

sının etkin ve koordineli yürütülmesi ile iyileştirme çalışmalarının bir bütünlük içerisinde yürütülmesi hedeflenmiştir.

Bu kapsamda önlem alma ve zarar azaltma kültürünü toplum içinde geliştirmek, eğitim faaliyetlerini hızlandırmak, modern teknoloji ve iletişim imkânlarından yararlanmak, yerel, bölgesel ve uluslar arası ölçekte işbirliği geliştirmek, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir çevre sistemini hayata geçirmek zorunluluk taşımaktadır.

5902 sayılı yasa ile hedeflediğimiz, afet yönetiminin tüm paydaşlarını olabildiğince sürece dâhil etmek, merkezde gerçekleştirilen faaliyetleri tek bir çatı altında toplamak ve yerel yönetimlerin afet yönetimindeki rolünü arttırmaktır.

K.TURGUT - A.AVŞARBEY: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı benzeri sivil savunma ve afet ve acil durum hizmetlerini bünyesinde birleştiren kurumlar diğer ülkelerde var mı? Yoksa Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı bize özgü bir kurum mu?

M.ERSOY: Bu yapı bize özgü bir yapı diyebiliriz, ama bu kuruma benzeyen kurumlar da var. Bir yönüyle acil durum kısmını benzetebildiğimiz kurumlar var, bir yönüyle afet kısmını benzetebildiğimiz kurumlar var. Ama hem afet ve hem de acil durum hizmetlerinin tek elden bizdeki kadar kapsamlı bir şekilde yürütüldüğü bir kurum mevcut değil.

Diğer ülkeler de bizi ilgiyle izliyorlar ve bizim bu uygulamamızı yakından takip ediyorlar.

Önümüzdeki aylarda Ortadoğu ve Orta Asya akraba topluluklarımız arasında bir “Acil Durum Birliği” adı altında

M.ERSOY: Kurum logomuzun renkleri dünyada afet ve acil durum ile sivil korunma teşkilatlarında kullanılan renklerdir. Oradaki dört ok, afetin dört evresini ifade ediyor ve bunun bir döngü içinde hiç sonu olmayan, sürekli bir çalışmayı gerektirdiğini vurgulamak için ok şeklinde döndürdük.

Bir taraftan afetlere önleyici tedbirleri alacaksınız, riskleri azaltacaksınız, sonra olası hazırlığınızı yapacaksınız, müdahale edeceksiniz, iyileştireceksiniz, ama o süreç böyle devam edecek.

Ayrıca birbirini takip eden oklar koordinasyonu ve hareketliliği ifade etmektedir. AFAD da, bildiğiniz gibi Anadolu’da kullanılan bir tabirdir. “Afet vurdu”, “Afet geldi” derler, ondan esinlenerek Afet Acil Durumun kısaltması şeklinde AFAD şeklinde belirlendi.

Bu logo umduğumuzdan çok daha hızlı benimsendi. Tabii, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Türkiye’nin önümüzdeki süreçte çok önemli bir kurumu olacak. Birkaç sene sonra AFAD denildiğinde daha çok insanın neden bahsettiğimizi çok daha iyi kavrayacağını düşünüyoruz.

Henüz kuruluş aşamasında yaşadığımız sıkıntılar nedeniyle bu tür tanıtıcı faaliyetlere, görsel faaliyetlere çok fazla zaman ayıramamış olabiliriz. Henüz ülke düzeyinde bir kıyafet birliğini, logo birliğini, bu tür birlikleri tam olarak sağlayabilmiş değiliz. Ama eminim ki çok kısa bir zaman sonra nerede bir afet çalışması olacak olsa “AFAD’çılar geldi” denilecektir.

K.TURGUT - A.AVŞARBEY: AFAD’ın kurucu başkanı olarak, yeni bir kurum oluşturmanın zorlukları nelerdir, en çok hangi konularda sıkıntı yaşadınız?

M.ERSOY: Şimdi, iki ciddi zorluk yaşadık. Birincisi, afet gibi, acil durum gibi çok önemli, yeri, zamanı, ihtiyaç duyulacak anı belli olmayacak üç tane kurum kapatıldı ve anahtarları teslim edildi. Bizim ne hazırlanmaya ne de strateji belirlemeye bir zamanımız vardı. Biz üç kurumun kapatıldığı günün ertesi günü hizmete hazır halde olmalıydık.

Şimdi, bir taraftan hizmetlerinizi devam ettirirken, öbür taraftan da kuruluş sürecini tamamlamaya çalışıyorsunuz. Henüz oturacak yeri, masası olmayan arkadaşlarımızın o an olacak bir afete hazırlıklı olmasını da sağlamak zorundasınız. Bu anlamda, rutine bağlı, çok yoğun bir hizmet süreci yaşadık. Bütün Türkiye’nin takip ettiği çok önemli operasyonları, afetleri ve acil durumları koordine etmek durumunda kaldık.

Onun için, belki toplumun beklentilerinde, dışarıda oluşan beklentilere de yeterince cevap veremedik. Yani Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Türkiye’nin afetlere bakışıyla ilgili esas itibarıyla risk yönetiminin temelini teşkil edecek yapılanmalarla ve çalışmalarla ilgili çok fazla kendini hissettirememiş olması da bundan kaynaklandı.

Yani biz bir taraftan kurulurken, öbür taraftan ne devletimize ne milletimize

kapatılan kurumları arattırmamalıydık. Yani, “Ne oldu, ne yapacağız biz şimdi?” dedirtmemeliydik. Onun için, esas itibarıyla önceliğimizi müdahale ve iyileştirme faaliyetlerinin eskisinden çok daha etkin ve süratli yapılır hale gelmesini sağlamaktı.

Geçtiğimiz bir yıllık süre içerisinde bunu başardık. Yani Türkiye’nin artık ulusal ve uluslararası düzeyde, herkesin takdir ettiği bir acil durum operasyon kabiliyeti oluştu, böyle bir kurumu var. Bu bizim açımızdan çok önemliydi. Biz faaliyete geçtiğimizden bu tarafa televizyonlarda “Nerede bu devlet?” çılgınlıklarını hiç duymadık.

İkincisi; algıyla ilgili sorunlar. Tabii, biz üç kur

li yapıyoruz ama biz hiç inşaat ihalesi yapmıyoruz.

Biz toplu yerleşim yerlerinde TOKİ kanalıyla, ya da il özel idarelerimiz kanalıyla valiliklerimize yaptırıyoruz. Merkezden kaynak kullanarak, para kullanarak hiçbir ilimizin ihtiyacını tedarik etmiyoruz. Valiliklerimizin emrine gönderiyoruz onların harcamasını sağlıyoruz. Ama valiliklerimizin şu konuya çok dikkat etmeleri gerekiyor esas itibarıyla: Özellikle müdahale sürecinde etkin bir müdahalenin yolu, doğru bir planlamadan geçiyor. Doğru ve yerinde bir planlamayı da ancak mülki idare amirlerinin bizatihi yaptığı planlarla sağlayabiliriz.

Sadece ikinci, üçüncü, beşinci derecede sorumlu insanların yazdığı dosyaları plan olarak kabul edersek, afet olduğu anda ne yapacağımızı şaşırırız. İyi bir planlama, başta il valisi olmak üzere, herkesin bir afet anında, bir acil durum anında ne yapacağını önceden bilmesine bağlıdır. Önceden o iş bölümünün iyi yapılması, önceden bunların tatbikatlarının yapılmasına bağlıdır.

Aksitakdirdetikananyollarımızı, TIR'larla tıkağımız yollarımızı ambulanslar için kullanamayız. Eğer işleri doğru düzgün bir sıralamaya tabi tutamazsak, çadır araçlarının tıkağı yolları arama kurtarma araçları için kullanamayız. Onun için, il valilerimiz sürecin hem risk azaltma boyutunda hem de afetlere hazırlık boyutunda bizatihi konuya vakıf olmaları ve bütün planlama aşamalarını, brifinglerini ayrı ayrı anlamaları lazım. Bunu yapamazsak, sonradan düzeltmek için çok zaman kaybederiz.

Türkiye'nin bugün geldiği nokta itibarıyla gösterdiği başarıyı il düzeyinde de etkin bir şekilde gösterebilmesi için mülki idare amirleri bunların tatbikatlarını yapmalı, bunların çalışmalarına bizatihi kendileri nezaret etmelidir diyorum. Başkanlığın taşrada yapacağı her türlü faaliyeti yaptıracağı birimler il valilerimiz, il afet acil durum müdürlüklerimiz, ilçelerde ise yine bu konumda kaymakamlarımız olacaktır.

Türkiye'nin hiçbir noktasında icrai bir faaliyette bulunan bir Başkanlık olmayacak burası. Tespitler yapılacak, il valilerimizin, il müdürlüklerimizin teklifleri doğrultusunda kararlar verilecek, ödeneği bizden tahsis edilecek, ama bizatihi uygulayıcı il valilerimiz olacak.

K.TURGUT - A.AVŞARBEY: AFAD Başkanlığı kurulduktan sonra Libya'daki vatandaşlarımızın tahliyesinde olduğu gibi ulusal ve uluslararası düzeyde acil durumlara müdahale konusunda başkanlı organizasyonların yapıldığını izliyo-

ruz. Buradaki başarıyı nasıl değerlendiriyorsunuz? Benzer şekilde afetlerde de etkili bir koordinasyon sağlanabilecek mi?

M.ERSOY: Başkanlığımızın kurulmasından itibaren çok sayıda uluslararası operasyona başarı ile müdahale etmiştir. Bunun yanında ülkemizde meydana gelen deprem, sel, çığ, heyelan, maden kazası gibi afetlere etkin ve aktif bir şekilde müdahalede bulunmuştur.

Şimdi afetlerin ne çıkaracağını karşımıza önceden kestirebilmek ve önceden bununla ilgili iddialı sözler söylemek yanlış olur. Ama bu noktada şu kadını gönül huzuru içinde

da yaşayarak kurtaracağımız insan sayısıyla hiçbir zaman mukayese edilemez. Müdahale kısmında çok iyiyiz, ama gerçekten Türkiye'nin afetlerle mücadelede başarılı olacağını söyleyebilmek, her şeyden önce yapı stokunun çok daha güvenli hale getirilmesine bağlıdır.

K.TURGUT - A. AVŞARBEY: Yeni Afet Kanunu hazırlıkları olduğunu biliyoruz. Bu kanun taslağında afet öncesi sonrası dönemlerde mülki idare amirlerine verilecek görev ve sorumluluklar konusunda neler söylemek istersiniz?

M.ERSOY: Şimdi bu kanunumuzla ilk defa afet önlemeye yönelik, afet zararlarını azaltmaya yönelik birtakım düzenlemeler de getiriyoruz. Ama bu çok geniş bir uygulama sahasını kapsadığı için, burada daha çok bu kanunumuzda yine bunları hatırlatıcı ve rolleri tanımlayıcı maddeler koyuyoruz. Yine, sürecin hem bununla ilgili kısımları ama bunun dışında hazırlık ve müdahale ile ilgili, iyileştirme ile ilgili bütün sürecini mülki idare amirlerimizin sorumluluğunda bina etmeye çalışıyoruz. Sadece şu kadarını söylemek isterim: Bir mülki idare

amiri olarak bu kurumun başına görevlendirildiğinde, Türkiye'nin gerçekten iyi çalışan bir afet ve acil durum yönetiminin oluşabilmesi için mülki idare amirlerimizin yerinden yönetim prensipleri çerçevesinde mutlaka yetkilendirilmeleri ve bu meseleye de sahip çıkmaları gerektiğine inanmıştım. Buna ne kadar sahip çıkabilirsek, ne kadar tekliflerimizi yerinde ve hakkaniyetle yapabilirsek, Türkiye'nin elindeki imkânları gerçekten bizim çok daha etkin bir afetle mücadele sistemi kurmamız için yeterli.

Bizim maddi kaynaktan daha çok, bu kaynakların yerinde ve doğru kullanılmasına sahip çıkmamız gerekiyor. Gerçek afet zararlarının azaltılması sürecinde gerekse afetlere hazırlık ve müdahale sürecine ne kadar iyi konsantre olursak, ne kadar başarılı olursak bu alanda, mülki idare amirlerimizin en çok ızdırap yaşadıkları iyileştirme sürecine de o kadar az ihtiyaç duyarız. Onun için, gerek il valilerimiz gerek ilgili vali yardımcılarımız gerek ilçe kaymakamlarımız bu işe ne kadar sahip çıkarlarsa biz taşrada onlar kanalıyla, Ankara'da da devletin bütün kurumlarıyla iyi bir koordinasyon

ve iş birliği içinde görevimizi yapmaya ve insanlarımızın çekebileceği muhtemel acıları ve ızdırapları en az zayılatla dindirmeye gayret ediyoruz.

Bu gayretlerimiz içinde valiliklerimiz taleplerini doğru zamanda ve anında ilettikleri sürece Türkiye Cumhuriyeti'nin her neresinde ne imkânımız, fırsatımız varsa, hangi kurumunda varsa onları bulup, temin edip, valilerimizin emrine en seri şekilde göndermeyi kurumumuzun bir misyon olarak kabul ettik zaten. Bu çerçevede Başkanlığımızla her zaman yoğun bir diyalog içinde, paylaşım içinde ve iş birliği içinde bu faaliyetlerini devam ettirmelerini âcizane rica ediyorum.

K.TURGUT - A.AVŞARBEY: Teşekkür ediyoruz Sayın Valim.

M.ERSOY: Ben de, bana bu fırsatı verdiğiniz için hem iki değerli meslektaşımla böyle güzel bir sohbet yaptırdığınız hem de bu vesileyle bütün meslektaşlarımızla kurumumuzun misyonunu paylaşma fırsatı verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

Sayın Mehmet ERSOY'un Özgeçmişi